

«Eiropas chronika»

Abrahams (Predators Apes),
 Loti sirsīgi Rasmaša Jensena lomu
 tēlu mazāks aktieris Vaļa Bogatovs,
 Lielešs, vairsastāks uzslavas cieniņģ
 ir uzveduma dekoratīvās tēpērs, ko ra
 dījās N. Akmovs. Sevišķi labas ir cetur
 tā cēllena dekorācijas (Dānijas krasts)
 Mākslinieks tē esniedzīs augstu emocio
 nalitāti.
 Nobelgumā gribas pateikt: «Eiropa
 chronika» ir telcama, atmiņa palekoša
 cētemīgā izrāde. Mēs ar gandarījumu pie
 ņemam šādu ļauds skatuvisko traķetējumu,
 šādu režijas interpretāciju, Režisors pel
 nījis parmetus tīkal par atsevišķu rak
 tūru nepietiekami dzīļu aiseģšanu, par
 ņes un Sarlisa tēlu nepietiekami dzīļu
 atisrinājumu.

Ir vasaras dienvidu norimis vējš.
Kā dzītarš, tik spoža viz diena.
Uz ciematu jauno ceļš kopā tiem lēt
Sai brīdī, kad dzīve visskalstākā šķiet,
Jo laime nu abiem Ir viena.

«Ies dienas pret rudeni, bagātas les,
Būs smaržīga malze uz galda.» ..
Tels sējējs, kas tīrumu apskatīt nāk,
Un brīnās — jau atkal to reibināt sāk
Kāda atmiņa, liepziedu salda.

— vasaras dienvidu norimis vējš.
— ka dzītarš tik spoža viz diena.
— iz ciematu jauno ceļš kopā tiem let
— al bridī, kad dzīve visskalstākā šķiet,
— ko laime nu ašiem ir viena.

— vasaras dienvidu norimis vējš,
— kā dzītaris, tik spoža viz diena.
— /z ciematu jauno ceļš kopā tiem lēt
— al bridī, kad dzīve visskaistākā šķiet,
— no laime nu abiem ir viena.

VISSAVIENĪBAS PADOMJU RAKSTNIEKU II KONGRESU SAGAIÐOT

SMELSIM IEROSMI

Par konfliktu dzejā

PERGALE

NO KAIMIŅU
REPUBLIKU
ZURNALIEM

Ķēnija beigās, kad nobrieda bagāta raža
Ararata leļeļas saulainajos vīna dārzos — Erevānā armēņu padomju rakstnieku bija pulcējušies savā trešajā kongresā, lai eploktu astoņus gadus gūto panākumus, atklātu trūkumus un nepilnības, lai — izvirzītu jaunus, augstākus prasības un skaidri saskatītu padomju literatūras uzdevumus un attīstības perspektīvas — droši ietu tālāk raženajā un atbildīgajā literārās darbības darbībā.

Armēņu padomju rakstnieku kongresā bija ieradusies literatūras darbinieki gan drīz no visām savienotajām republikām. Tie stāstīja par savu darbu, par saviem nākotnes nodomiem. Armēņu literatūra, kas ir viena no vecākajām pasaulē, sirsnīgi apsvēlca daudzu republiku pārstāvjus, lai skaidri ar Dagestanu u. d. c. autonomo republiku pārstāvjus, kuru rakstniecība sākusī veidoties tikai pēc Lielā Oktobra. Teas demokratijas valsti — jaunās Polijas, Bulgārijas, Rumānijas dzejnieki dēdīgi runāja par savām zemēm, par to, ka viņu dzīves un rakstniecības ceļš ir turp, kurp soļo padomju cilvēki un padomju literatūra.

«Labi dzīvot un strādāt kopā ar tik daudzliedzīgu, labi darboties padomju rakstnieku saimē!» — tā domāja ikviens, vērojot un jūtot armēņu rakstnieku kongresa aizraujošo un radošo noskaņojumu. Ie sevī leņķu aplina pieaugu, salīdzinot mūsu rakstniecības līdzenību, varējās, iespējams ar draudiem, gluži necilvēciskiem apstākļiem, kādos nākas dzīvot armēņu rakstniekiem Francijā, Amerikā, Savienotajās Valstīs u. c. kapitalistiskajās zemēs. Par to stāstīja Parīzē dzīvojošais armēņu rakstnieks Levons Mesrop. Progresīvajiem armēņu literātiem vajadzēja netaisnības pasaulē grāmatas bieži tiek izdotas tikai pāris simti eksemplāru lielā mērogā, viņiem nereti jābadojas, daudz kārt pat jāiet fiziski bojā, ja vien rakstnieks negrib kalpot ekspluatatoru interesēm un nevēlas pārdot savu godīgā armēņu vārdu un sirdsapziņu.

Kupla aplaukusī jaunā armēņu padomju literatūra. Pēdējos gados tajā radušies interesanti romāni un stāsti, kas runā par armēņu un citu padomju tautu pašizcilīgām cīņām Lielā Tēvijas kara vīriešu un lielo darbu padomju aizmugurā (R. Kocars «Lielā nama bērni» un M. Arseni «Jasva»), tāpat izkūšī sacērumi, kas atspoguļo Armēnijas lauku dzīvi gan pirms kara posmā (piemēram, Nairi Zarjana romāns «Acavāna»), gan notikumus pēc kara (S. Čanadžjāna romāns «Zemes» u. c.). G. Sevčuns savā romānā «Teherāna» spīgti attēlo irapu tautas brīvības cīņās, bet V. Ananjan «Savāna krastā» un A. Stepanjans — stāstu «Zelta medaļa».

Zināmus sasniegumus guvuši arī armēņu dramaturgi. Presē un kongresā tie atzīmēti Nairi Zarjana lugas «Pie avota» un «Izmēģinājuma lauks», L. Karadžjāna un G. Araksjanjāna luga «Sīe zvarglēm mūs», M. Kocārijāna dramaturģiskais darbs «Vecā siltība» u. c.

Armēņu dzejā ir senas un lielas tradīcijas. Arī beidzamajos gados šajā jomā redzam nopietnus un ievērojamus sasniegumus. Plašu popularitāti iemantojušas Nairi Zarjana un sevīši Ovanesa Sirazja dzejas. Pēdējais ļoti daudz mācās no armēņu klasikas. Jauni un apdavināti

jās, publicistiskās atkāpēs, nevis karavīru ikdienas dzīves situācijās, viņu savstarpējās attiecībās, visā romāna darbībā.

Dzejnieki Emīns, Kaputikjāna u. c. dzirdēja pārmetumus, ka viņi it kā vairāk rakstot par citām republikām, bet mazāk par savu Armeniju. K. Simonovs pārēlā iebilda, ka tie nedrīkst izvirzīt jaūtājumu, jo tad mums nāktos nosvītrot Nikolaja Tichonova u. d. c. dzejnieku daļradē lielus un nozīmīgus posmus.

Padomju dzejniekiem — un it sevišķi mums, jaunajiem — daudz jāmacās, daudz jācēlo, daudz jāredz, lai daudz zinātu, lai diendienā paplašinātu savu redzes apvāršni, daļradel gūstot iespējami dziļāku un plašāku elpu. Tā ir autora lieta, bet viņš raksta par Sevanu vai Rāznu: svarīgākais ir tas, lai maksimāli izteiksmīgi dzejot jautu mūsu brāzmaiņās, augšanas pātos apgarotās dzīves vērtību, lai, lasot vārsmas par mazo un nomaļo Latgales cietumi, mēs redzētu, justu un saprastu, ka šī Rāznas vai Lubānas ciema ļaudīm tālajos Zangas krastos ir uzticīgi un sīrenīgi draugi, kas palīdz mums dzīvot, strādāt, daļāku un stiprāku veidot kopējo Dzimteni, palīdz audzēt un sargāt kolchozu druvi vārsas un nākotnes laimi. Un savukārt, rakstot par Sevana ezera zvejnīku, mums jāatceras, ka viņiem ir kopēji mērķi un centieni ar Latvijas līnīkopi un mūsu Dzimtara jūras ārāju.

Domājot par Armēnijas Padomju rakstnieku savienības kongresu un sarunām ar citu republiku biedriem, ar rūgtumu un kaunu sirdī jāatstāst, ka esam vēl gauzām maz darījuši, lai iepazīstinātu latviešu lasītājus ar armēņu u. c. padomju tautu izcilākajām literatūras parādībām. Uz biedru jautājumiem par tulkotām grāmatām visbiežāk nācas skumji atbildēt: «Nē, pagaidām to latviešu valodā vēl nav...».

Citās republikās šajā jautā stāvoklis, šķiet, ir krietni labāks. Turpinot rakstnieku kongresos lievisušo jauko parādumu — dāvināt grāmatas, armēņu sacērumus — tulkotus savā dzimtajā valodā — paslīdz ne tikai azerbaidžāņi, tuvakie kaimiņi un ukraiņi, bet arī Lietuvas rakstnieku pārstāvis Mikolāss Sluckis atveda Armēnijas biedriem lietuviešu valodā iespēstus jauko armēņu stāstu izlasi un Čačaturā Abovjāna romānu «Armēnijas rētas» (kas ļoti valdzināja Rāini, un viņš to pats vēlējis savā laikā tulkot).

Mums tādu grāmatu vēl nav. Latvieši tulkoto izdevumu saraksts ne tuvu neatpoguļo svarīgākās, būtiskākās parādības brālīgo tautu literatūrā, tāpēc šim jautājumam turpmāk vajadzētu pieļiet ar lielāku rūpību un zināšanām, nopietnāk un dziļāk pārdomāt sistemu, lai parādītu mūsu atsaucīgajam un zinātkarajam lasītājam labāko un skaistāko, ko devusi brīnīgā, daudznozālā klasiskā un padomju rakstniecība!

Vēl gribas pāris vārdus teikt par armēņu rakstnieku kvēlu dedzību, dziļu iemērtēšību savas literatūras likteņos, sirsnīgu drosmi un atklātību, runājot par biedru sacērumiem. Sajā ziņā mums vajadzētu daudz mācīties no armēņu literatūras darbiniekiem, lai — nemotuši kūtūrumu un vienaldzību — mēs varētu labi sagatavoties otrajam Vissavienības padomju rakstnieku kongresam, Andris Vējāns

Dzejniece atrisina šo pretrunu, apliecinot karavīra nemirstīgo slavu, to nostādāma nāvē preti kā «dzimtenes sauli», kura «spīd arī pazemē». Šāda liriskā konfliktu tema viedzādākos motīvos ir variācijas vienā virknē S. Neris Tēvijas kara laikā dzejoļu.

Tad arī mūsu laikos cilvēks mōcās vienpusīgas, nesaprasas val plevitas mīlas dēj, cīnās pret sīkplūsonisko eekumu, meliem, divkosību, savtību sadzīves attiecībās, intīmo jūtu ēferā. Nāk prātā līeļaia Majakovskis, kas ne pārāk sen liriskajās poemās «Par to», «Cīvēkos», «Labi» vērtīja sadzīves pelavas, cīņās pret dzīves atstumtību, par jauno socialistisko personību, tās viengabalainību un cēlumu, tās jūtu spēku un pilnasinību.

Socialistiskās personības audzināšanā Majakovskis mobilizēja ne tikai satiriskās intonācijas, bet skāra arī dziļi dramatiskas, arī intīmi liriskas savs talanta stīgas, atsgodams savas iekšējās pretrunas, nebaudāmas parādīt savas individuālās attiecības ar cilvēkiem un notikumiem. Ar savu sirsnību, drosmi, vispusību viņš esniedza vislielāko dzīves un mākslas patiesību, bet līdz ar to — visefektīvāko iedarību.

Padomju cilvēka dzīves vadōšā ideja — pārveidot, pārkārtot pasauli — konkrēzējās ar liriskā varoņa aplūpēc pēc varoņdarba, ar tieksmi izkļūt no mierīgās ikdienas, pārvērst pārdzīvojumu, ēko rūpju tīklu. Salīdzinot ar buržuazisko laiku dzeju, šis iekšējais konflikts ieguvu pīlīgi jaunu raksturu. Padomju dzejnieks jūt stingru sociālu pamatu, viņa acs priekšā — pozitīvā sabiedriskā ideāla realizēšanas gaisā aina, tādēļ šai pretrunai ir relatīvs raksturs, nekad tā nekļūst par bezcerīgu mētāšanos. Raksta autore to ilūstrē ar vairākiem piemēriem. Analizējot V. Mozūrijāna portretisko dzejoļu «Partorgs», T. Rostovaitē norāda, ka dzejnieks centies uz šķiru konfliktu fona atsegt padomju cilvēka, partijas darbinieka iekšējo augsmi, kas izpaužas cīņā starp komunistu — tēraudcietā kodola locekli — un cilvēku ar visām viņa vajībām. Vēl 1948. gadā, kad dominēja literāro varoņu uzspodrināšanas atmosfēra, dzejnieks iedrošinājis garlaicīgi vienādo seju galeriājai preti nostādīt pozitīvo personāžu ar dziļām grumbām kalsnāajā sejā, grūtu pārdomu pēdām.

Nav gadījuma rakstura tam, ka Solomejai Neris daļradēs gaitu sākumā radās traģiska dilema: protests val samierināšā ar buržuazisko īstenību. Dzejniece to iemiesojusi simboliskā, kontrastainā ainā:

Val palikt brīv, sasuus maizi grauzot,
Pār kaimiņiem iet, pār bezbiedro gravām?
Vai nokāpt lejā? Tur prieks no lupām laužas,
Tur vias ir atjauns... tikai brīves nava.

Pretruna starp milu uz dzīvi, mūžīgās jaunības slāpēm un nogurumu, vecumu, nāves neizbēgamību — viens no liriskās «mūžīgajiem» tematiem, ko reizēm caurauzē brīvības un apspiestības konflikts, optimistiski, uz materialistiskiem pamatiem tiek atrisināts virknē S. Neris dzejoļu, kuri atspoguļo spēcīgas personības viedošanos.

Pievērsdamies socialisma iekārtās apstākļiem, T. Rostovaitē raksta par tā dēvēto «iekšējo» tematu izpaušmi liriskā, par mūsu padomju dzejas liriskā varoņa vai liriskā personāža domu un jūtu dialektiku, par pasaules izjūtas dažādību.

«Domāju, — raksta autore, — ikviens piekritīs faktam, ka ne visi pārdzīvojumi, ne visi konflikti, kas bija raksturīgi progresīvajai pagātnes lirikai, mūs padomju laikmetā atkrituši.»

Piemēram, Lielā Tēvijas kara laikā īpaši saasinājās pretruna starp dzīvības elāpēm, ko uztur pamodušās, plaukstošās dabas skaistums, kad cilvēks visdziļāk izjūt, ka viņš ir šīs dabas daļiņa, un visur viņam uzglūnās nāves brīeslāms, kas ik sekundā var šo dzīvību un skaistumu atņemt. Komplikācija un reizē iekvenam tik saprotama jūtu gama kā sāpīgs akords skan karavīra uzrunā cīruliem:

Un kādēļ tu doma
Vēl arvien par postu —
Ka ir grūti nomirt
Tad, kad zeme mōstās...
(S. Neris «Kad zeme mōstās»)

Viļa Lāča romāns «Ciems pie jūras»

Mūsu padomju laikmets — lielu uzdevumu, lielu grūtību un grandiozu sasniegumu laikmets. No vienas puses tas izvirza cīnētus raksturus ar tiem piemītošo mērķa skaidrību cīņā par tautas nākotni, bet reizē arī — no otras puses — atklāj atsevišķu cilvēku dvēseles šaurību un vēsturisku atklību, kas piemīt atpallekošiem. To rakstnieku darbos, kas rāda dzīves gājumu preti komunismam, saasinātos tēlos spīgti atklājas abas šīs puses. Bez tam to rakstnieku darbos, kas tēlo dzīves procesus kopumā, kā raksturīga īpatnība parādās monumentālās epopejiskas formas. Blakus M. Gorkļa, M. Solochova, A. Tolstoja, I. Erenburga, A. Upīša u. c. epopejām nostājušās Viļa Lāča «Vētras» un «Uz jauno krastu».

Ar jaunākajam V. Lāča romānam «Ciems pie jūras», lai gan tas nav epopeja šī vārda tiešā nozīmē, piemīt epopejiskas raksturs. Ar šai romānā atbalsojas «jaunā krasta» motīvs.

Autors savās «Rakstnieka piezīmēs» norāda: «Vajag ne tikai izprast, ka mūsu Dzimtene ir visa Padomju Savienība, šī aplīza jāiemēro dzīves, konkrētos tēlos.» Šāda V. Lāča prasība dabiski izriet no tām viņa pašā daļradēs pozitīvajām īpatnībām, kam pamatā plašais dzīves procesa skatījums.

Iziesana ārpus ciema robežām, kas lielāko tiešu saistās vai nu ar centrālo varoņu Edgara un Tapas ceļojumiem un pēdējās dzīvi Maskavā, vai arī ar imperālisma agentu darbību Rīgā, tomēr nevedo galveno sīzeta līniju graujošos atzarojumus, jo te tēlotie cilvēki, viņu darbība orgeniski saistās ar visa ciema dzīvi, Galvenajā līnijā, kas rāda zvejnīku ciema augšupeju un kuras gultnē visciešāk bez centrālo varoņu raksturu augsmes iekļaujas arī partijas radošās darbības tēlojums (Akmentija tēls), rēlās vātrākas palīglinijas, Dominējošo vietu starp tām iņem Edgars un Tapas attiecību izaugsme. Ja ar savām mācībām un darbu Edgars pilnīgi, bez gārpalkuma iekļaujas galvenajā līnijā, tad viņa personīgās attiecības ar Tapu veido relatīvi patstāvīgu notikumu virkni.

Mīlestības līnija risināta ar dziļu leģtu tēlojamo jaunlešu pārdzīvojumos. No pašā pirmā mirkļa, kad uzziņām par Edgara un Tapas «lello noslēpumu» (16. lpp.), autors viņu kautrās, pirmās mīlas jūtas rāda kā cīlenas, pacīlājošas, augšupvirzītas. Iepazīstinot ar rašanās priekšvēsturi, autors, veidojams atkāpi uz pagātni, melistiski, psiholoģiski izjūst tēlo divu bērnu sastapšanās ainu kara sākumā. Mīlestība rādīta izaugam ciešā saīstībā ar draudzību, ar cīņu par visa ciema

nākotni, ar bezatpriedumu attieksmi pret citas tautas piederīgajiem. Šādā veidā šī līnija apvījas ar idejiski bagātu tematiku. Risinot morālas skaidrības un aizkušināšas savstarpējās saprašanās un uzticēšanās tēmu, autors tālā ietver arī spēciņu eabiedrisku virzību un nozīmību.

Kā sevišķi iespaidīga situācija šai šīzētiskajā līnijā atzīmējama aina, kur tēlotā atzīšanās jauneklīgajā bīklumā dzi-mušajā pirmajā mīlā un turpat sekojošais pirmo lielo šķīršanās skumju tēlojums (76. lpp.). Autors bez līekas psiholoģizēšanas uzskatāms aīnās ietver lielu jūtu dziļjumu. Tā ir klasiska vienkāršība, leums un skaidrība, kādu mēs, piemēram, pazīstam jau no Birznieka-Upīša «Pelēkā akmeņa stāstiem» un kas parādās daudzos V. Lāča prozas darbos («Cetri braucīni», «Vanadziņš» u. c.).

Rādāt sarežģītumus jaunlešu attiecībās, autors izvēlās intrigas veidojumam izmanto virkni pārpratumu un nejausību, kurām, šķiet, dažkārt pietrūkst vajadzīgās motivācijas (piemēram, Edgara un Kojas sastapšanās veikalā, tāpat tāda sagādāšanās, kad Viktoram, vienīgo reizi ierodoties Zvīņu ciemā, jāredz Edgars kopā ar Pakrastīņu u. c.).

Sevišķi spēcīga romāna izsaka. No beidzies svarīgs posms abu jaunlešu dzīvē. Nu viņi ar visu savu jaunības degsmi gatavojas iekļauties ciema darbā dzīvē. Vairākas lappusēs izskan aizraujošs jūtu bangrojums, aizrautīga himna dzīves skaistumam, mīlāi, jaunībai — padomju dzīvē, kas ved mūs uz komunismu.

Pārlicēsoši parādīt dzīves virzīšanos pa vēstures maģistrāliem, patieši atklāti arī tie tumsle notstūri, kuros vēl kā alas zvērī spē patverties izmīcībai nolemtie tautas īenaldnieki. Autora partēliskā, valstiski vērienīgā attieksme pret dzīvi nodrošina tādu saasinājumu un pārsīpību, kuru negatīvo parādību tēlojuma, ka vies darbs ar savu kompozīciju runā to valodu, ko runā pati dzīve, ko grib pateikt rakstnieks — komunistis. Tas ir V. Lāča talants — redzēt parādības kopspātā un tādās attiecībās, samēros un proporcijās, kādās tās ir dzīvē, kas pa visiem cēlēm virzās uz komunismu.

Tomēr, šķiet, izvērstāks cīņas tēlojums pret padomju varas īenaldniekiem būtu nācis šīs tēmas risinājumam par la-bu. Tiesa gan, autors rāda, kā rodas aizdomas par viņu darbību, kā Oskars pat ar ar Edgara starpniecību atzīvēn vairāk pārliecinās par Teodora, Roberta un Dzelmes tumsajiem sakāriem, taču vies darbs tikai mīnēti. Neradot varoņu piecūli, tas tikai mīnēti. Neradot varoņu piecūli, tas tikai mīnēti. Neradot varoņu piecūli, tas tikai mīnēti.

mes, tie ciema glābšanas organizēšana un palīdzība Padomju Armijai. Sekojošajā pēckāra periodā viņu tālākā izaugsme atklāta jaunlešu dzīvē raksturīgos momentos — atkalredzēšanās ar tuviniekiem, prieks par atgūto dzīvi, mīcības, pēckāra grūtības un to pārvarēšana, jauni pasākumi dažādās dzīves nozarēs utt. Izvēlētie nozīmīgākie, raksturīgākie notikumi un situācijas tēlotas ar nobriedušam talentam piemītošu lakonismu, skaidrību, precizitāti. Edgara rakstūrā aizvēn pīlīgi sāks iezīmēties uzņēmība, principālitate, rakstura viengabalainība, atbīdības sajūta ne tikai par savu komjaunieša godu, bet arī par biedru rīcību. Ja Edgara profesionālo sagatavotību pārbauda prakses braucienī jūrā, tad viņa morālo stiprumu — gan pārpratumi un uz to pamata radušās šaubas par leimjoto meiteni, gan arī — Pārkaistības vīlīnājumi. Abus varoņus autors rāda augam saskanīgās gīmenēs, sirsnīgu gīmenes attieksmi atmosfērā. Tādā pašā garā veidojas arī attieksmes starp abu gīmeņu locekļiem. Iespaidīgā tas atbīdās aīnā, kad Tapā, Edgardam sarunājoties ar viņas tēvu, «tik stāv sardzē par kaut ko ārkārtīgi svarīgu un dārgu; viņu gribas, lai Edgars un tēvs īepatīkoti viens otram» (134. lpp.). Šādas attieksmes gīmenes nodrošina morāli pilnvērtīgu jaunlešu augsmi. Te gan jāpiezīmē, ka dabiskākās gan šķiet šīs attieksmes starp gīmenes locekļiem, kur vārdiski strīdības izpauzumi retāki; kā īkdenas parādība biežāk gan vērojama pat zināma kautrība vārdos apliecināt savas jūtas. Visumā daudz izjūst, estētiski pacīlājošu vērojumu un neuzmācīgu etisku vērtējumu gan jaunlešu savstarpējās attieksmes, gan viņu attieksmes pret vecākiem un citiem cilvēkiem dara romānu audzinošu kā politiskā, tā morālā ziņā.

Tomēr šķiet, vēl tedarbīgāki audzinošā ziņā pozitīvā tēli būtu tad, ja autors sīzētā risinājumā viņus vairāk būtu rādījis grūtību un iekšējo pretrunu pārvarēšanas momentos. Tad viņu izaugsme, ietverdama sevi lielāku dramātisku spriegumu, iespaidīgāk rādītu pašu izaugsmes procesu.

Vēl lielākā mērā saīcītais attiecināms uz Oskaru tēlu. Ja «Zvejnieka dēls» mēs viņu vairāk redzējam grūtībās, pretīšķību spalēs, pat šaubās un izmisumā (un tomēr to pašu nesalaūzamo, virīšķīgo Oskaru, kāds viņš mums kļuva tuvs un dārgs ar savu aīcīnājumu būd tādēim pašiem), tad «Ciema ple jūras» Oskars ir tikai enerģisks, ierosmes bagāts kolchoza priekšsēdētājs, kā viens starp daudzām ļailem administrātoriem. Kā individuāls tēls ar savu iekšējo dinamiku viņš mūs vairs tā nepacīla uz neaīzrauj kā «Zvejnieka dēls». Bet «Zvejnieka dēls» tēlo pietiekama motīvacija augstākām Oskara garīgajām līdojumu padomju dzīves apstākļos. Tēla labās īpašības — tie ir tikai spāni, bet, lai notiktu līdojums, vajadzīgs pret-

apēks — gais. Retināta gaisa telpā augstu līdojumu sasniegt grūti.

Neskatoties uz šo vispārīgo trūkumu Oskara tēla veidojumā, romānā mēs atrodam daudz tādu iespaidīgu, dziļu notēlotu epizodu un pārdzīvojumu, kas ceļ šī tēla vērtību. Viena no tādām epizodēm — Oskara atgriešanās dzimtajā pusē. Spēcīgā izjūtā tverts Oskara atkalredzēšanās brīdis ar Daugavu pie Rīgas. Atveidojot Oskara pārdzīvojumu, autors pašā balsī brīžiem sapīst ar varoņa monoloģiskajām pārdomām, brīžiem atkal liriski filozofiskās atkāpes veidā izteic šī mirkļa skaistumu, nozīmīgumu cilvēka dzīvē. Tikpat dzejiski apgaroti tēlota Oskara atkalredzēšanās ar jūru (67. lpp.), kur jūra un zvālzeņš, iegūdamies personificējās raksturu, mīļi sveic savu pārnākušo dēlu — zvejnieka dēlu. Ne mazāk ietekmīgi atveidota gavilnā atkalredzēšanās priekā apskurbusī Oskara gīmene pirmajā viņa pārnākušas vakarā.

Pēc Oskara pārnākušas sekojošos apmeklējumu un sarunās krasī jo krasī pretstatos nostādīt cīlenāos un zemiskās cilvēku raksturos. Tēvijas kara cīņātiejē, kas, kauju uguns par savas Dzimtenes brīvību rūdīties, izauguši par lieliem, skaīstiem cilvēkiem, astī jāizjūt tā dvēseles šaurība, tā morālā dubļainība, ar ko aplīpusi Mēngēļi un viņiem līdzīgie, visu savu mūžu rūpētošos tikai par savu kaktu un domājot vienīgi par savu adu.

Valdzinošā dvēseleska saskaņa, kas brīžam uzdzīrskī vīglia, gudra humora apdvestās sarunās, tēlota Oskaru un Antias attieksmēs (tāpat arī Silūjanovu attieksmēs). Anita, kas ar visu savu būtni saskaņojusies ar Oskara dzīvi, vairs nebaīdās no grūtībām (kā tas bija viņu kopējo gaitu sākumā «Zvejnieka dēls»), piemērojas viņa plātājiem soļiem, ar kādiem viņš iet jaunradītajā, sabiedriskā cīņātajā dzīves ceļā.

Ar Akmentija tēlu autors rāda politiskās vadības mākslu labi apguvušu partijas darbinieku, kas prot atrast «galveno ķēdes locekli». Jau savs ievērojamais romāns V. Lācis pierādījis, ka veiksmīgi spēj notēlot ne tikai komunistus ierindniekus, bet arī dzīves cīelniecības vadōšo īstābu priekšniekus viņu tiešajā operatīvajā darbā. Akmentija tēls nav tas pēc šablonā veidots visgudrākais, kas, pīrskīstu pacīlās, stālgā un pamāca, kā tas ir datā labā literatūras darbā. Akmentijs ir īletrpatīgs, tālredzīgs, mērtīcīgs or-

Turpinājums 4. lapa pusē.

